

Для цитування: Наталя Кулаласєва Освіта для сталого розвитку суспільства в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. *Наукова діяльність як шлях формування професійних компетентностей майбутнього фахівця (НПК-2019)* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 5-6 грудня 2019 р., м. Суми; у 2-х частинах. Суми : ФОП Цьома С.П., 2019. Ч. 1. С. 119–121.

Наталя Кулаласєва
Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, м. Київ
culture2016@ukr.net

ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА В ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Обмеженість ресурсних можливостей нашої планети, регіону або країни неминує приводить до висновку про необхідність скорочення ресурсо- і енергоспоживання, зниження відходів, впровадження екологічно безпечних технологій, циркулярної економіки, дотримання соціальної відповідальності, збереження культурних і місцевих традицій тощо. Певною мірою ці питання розкривають на уроках педагогічні працівники, зокрема закладів професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О). Тільки відкрите обговорення таких життєво важливих питань дає можливість учням брати участь в аналізі перспектив майбутнього й знаходити способи вирішенні сучасних проблем. Освіта в інтересах сталого розвитку суспільства (ОСР) може й мусить використовувати всі позитивні досягнення традиційної природно наукової та екологічної освіти, збагачуючи її соціальним, економічним і культурним контекстом з урахуванням місцевих особливостей. Варто зазначити, що екологічна освіта не є еквівалентом ОСР, хоча тісно пов'язана з нею. ОСР набагато ширша, оскільки вона охоплює значну кількість соціальних й економічних питань і проблем [1]. Крім того, реалізація ОСР сприятиме навчанню учнів ЗП(ПТ)О перспективно мислити, прогнозувати майбутнє. При цьому, важливості набувають уміння педагогічних працівників пояснити учням привабливість ідей стратегії сталого (збалансованого) розвитку суспільства з професійних, особистісних та громадянських позицій.

Зазначимо, що універсальної моделі сталого (збалансованого) розвитку суспільства не існує. Кожна країна мусить визначити власні пріоритети, програми дій і позначити свої специфічні цілі й завдання, виходячи з місцевих екологічних, соціальних, економічних умов і накреслити оптимальні шляхи їхнього вирішення. ОСР є динамічною концепцією, що включає в себе всі сторони діяльності системи освіти, підготовки кадрів і освіти суспільства з метою навчання, виховання, набуття знань і навичок, необхідних для досягнення сталого (збалансованого) розвитку людьми будь-якого віку й соціальної приналежності. Вона є процесом постійного пізнання й навчання. Викладачам потрібно завжди бути готовими переглянути раніше устояні погляди у відповідь на зміни що відбуваються, і відбуватимуться далі. За таких умов основними завданнями педагогічних працівників ЗП(ПТ)О мають бути такі: допомогти майбутнім кваліфікованим робітникам усвідомити чому розуміння стратегії сталого (збалансованого) розвитку суспільства має велике значення для кожної людини; активно долучати учнів до обговорення проблем сталого (збалансованого) розвитку суспільства, зокрема в майбутній професійній діяльності; навчити учнів критично розглядати такі проблеми з різних точок зору; формувати в учнів мислення, що ґрунтується на ідеях стратегії сталого (збалансованого) розвитку суспільства та потребу діяти відповідно до неї.

Отже, у процесі навчання в молоді необхідно формувати «системне мислення» і «вміння бачити суть проблеми». Реалізувати ці завдання цілком можливо в межах професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників за дуальною формою здобуття освіти, оскільки саме вона забезпечує баланс у стосунках усіх учасників цього процесу (держави, ЗП(ПТ)О, підприємств чи організацій та майбутніх кваліфікованих робітників) і задовольняє їхні інтереси [2]. Для підприємств – це можливість підготовки робітничих кадрів, безпосередньо, під власне виробництво, виробничі технології та обладнання, максимальна відповідність корпоративним інтересам, економія часу та коштів на пошук та підбір робітників, їх перенавчання та адаптація до умов конкретного підприємства. До того ж, у підприємства з'являється можливість перспективного планування заміни робочих ресурсів та відбору кращих учнів. Для держави – це можливість реалізувати зміст професійної (професійно-технічної) освіти згідно діючого законодавства і стандартів професій та, водночас, зменшити витрати на укомплектування ЗП(ПТ)О сучасним технологічним обладнанням й утримання закладу, забезпечити регіони якісно підготовленими робітничими кадрами. ЗП(ПТ)О надає учням теоретичні знання, достатню професійну орієнтацію та працевлаштування. Учні за дуальною формою навчання активно набувають відповідні знання й стійкі професійні прийоми та навички роботи, самостійність і безболісну адаптацію до дорослого життя, у них з'являється впевненість у завтрашньому дні.

Серед переваг дуальної форми здобуття освіти в порівнянні з традиційною виокремлюють: усунення основного недоліку традиційних форм та методів навчання – розриву між теорією та

практикою; навчання майбутніх робітників за дуальною формою створює високу мотивацію отримання знань та набуття професійних навичок тому, що якість їх знань напряму пов'язана з виконанням службових обов'язків на робочих місцях; зацікавленість керівників відповідних установ підприємства у практичному навчанні свого майбутнього робітника; ЗП(ПТ)О працює у безпосередньому контакті з підприємством – замовником кадрів та враховує його вимоги до майбутніх фахівців, а також залучає його працівників до розроблення навчальних планів і програм з відповідних професій; дуальна форма навчання дає можливість скоротити витрати професійної (професійно-технічної) освіти країни на закупівлю та утримання дорогого виробничого обладнання. Окрім того, в умовах виробництва швидше оновлюються виробничі технології і використовується найсучасніше устаткування, в тому числі, і під час навчання учнів; позитивним моментом можна відзначити вплив на учнів досвідчених працівників підприємств (наставників) і психології виробничого середовища на формування та становлення молодих робітників, їхню орієнтацію на конкретне виробництво. До того ж, під час набуття досвіду роботи на підприємстві майбутні робітники за допомогою педагога мають можливість проаналізувати власні професійні дії, виявити проблеми, ризики та екологічні небезпеки, що виникають при цьому.

У цьому зв'язку програма ООН щодо навколишнього середовища (ЮНЕП) виокремила такі стратегічні цілі освіти в інтересах сталого розвитку: забезпечення наявності кваліфікованих фахівців у всіх основних секторах економіки; забезпечення належного та загального доступу до освіти в інтересах здорового й продуктивного життя; інтегрування питань охорони навколишнього середовища в освітні програми й програми інформування населення.

Розгляд трьох складових сталого (збалансованого) розвитку суспільства (економічної, екологічної та соціальної) у взаємозв'язку з культурними й особистісними аспектами дозволяє краще уявити актуальність питань, пов'язаних з ОСР. Прикладом його реалізації є ситуаційне навчання. У ЗП(ПТ)О має відбуватися аналіз причин виникнення і шляхів вирішення виробничих проблем, а не опис їх симптомів – це сприятиме розвитку цілісного, системного мислення учнів. Об'єктивний і в той же час реалістичний аналіз виробничих ситуацій, у які може потрапити кожний робітник, дасть змогу стимулювати міркування учнів про шляхи їхнього розв'язання з урахуванням вже набутого професійного досвіду. При цьому, у учнів складатиметься модель майбутньої професійної поведінки, що охоплює її економічну, екологічну та соціальну складові.

Таким чином, доведено необхідність реалізації освіти для сталого розвитку суспільства, зокрема в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Вона уможлиблюється шляхом упровадження дуальної форми здобуття освіти, що поєднує навчання на виробництві та у закладі освіти. Це сприяє формуванню в учнів моделі майбутньої професійної поведінки, котра враховує її економічну, екологічну та соціальну складові.

Список використаних джерел

1. Айти-Нагойская декларация по образованию в интересах устойчивого развития [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002310/231074r.pdf>.
2. Кулалаева Н. В. SWOT-анализ упровадження елементів дуальної форми навчання в професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка* : зб. наук. праць. 2018. Вип. 15. С. 54–60.

Анотація. Кулалаева Н. Освіта для сталого розвитку суспільства в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. У статті доведено необхідність реалізації освіти для сталого розвитку суспільства в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Показано можливість її здійснення шляхом упровадження дуальної форми здобуття освіти, що сприяє формуванню в учнів моделі майбутньої професійної поведінки, котра враховує її економічну, екологічну та соціальну складові.

Ключові слова: освіта для сталого розвитку суспільства, заклади професійної (професійно-технічної) освіти, дуальна форма здобуття освіти.

Анотация. Кулалаева Н. Образование для устойчивого развития общества в заведениях профессионального (профессионально-технического) образования. В статье доказана необходимость реализации образования для устойчивого развития общества в заведениях профессионального (профессионально-технического) образования. Показана возможность его осуществления путем внедрения дуальной формы получения образования, способствующей формированию у учащихся модели будущего профессионального поведения, учитывающей его экономическую, экологическую и социальную составляющие.

Ключевые слова: образование для устойчивого развития общества, заведения профессионального (профессионально-технического) образования, дуальная форма получения образования.

Abstract. Kulalaieva N. Education for Sustainable Development of Society in VET-schools. In the article the necessity of realization of education for sustainable development of society in the institutions of

professional (vocational-technical) education is proved. The possibility of its implementation by introducing a dual form of education is shown, which contributes to the formation of a model of future professional behavior that takes into account its economic, environmental and social components.

Keywords: education for sustainable development of society, VET-schools, dual form of education.